

jectòria del doctor J.M. Pons i Guri és mereixedora per part del món cultural i de les institucions catalanes d'un reconeixement guanyat a pols en més de mig segle de treball exemplar.

Per acabar, voldríem dir que si bé en altres ocasions hem criticat la manca de criteri, l'utilitarisme polític o l'escassa vàlua científica de no poques publicacions institucionals, ara cal ésser just i valorar també els encerts. L'empresa editorial d'aquests dos volums es mereix l'aplaudiment d'una iniciativa cultural d' ampla volada que ha pogut ser culminada gràcies al suport de la Diputació de Girona.

Antoni Simón

RITUALS I MOBILITZACIONS ENTORN DE LA MORT DEL REI

Flocel SABATÉ: **Lo senyor rei és mort!**, *Estudi General, Universitat de Lleida, Lleida, 1994, 265 pp.*

Amb un títol tan descriptiu, l'autor ens proposa la lectura d'un llibre adscribible alhora dins l'àmbit de vida quotidiana i d'història política. Una dualitat no pas fàcil de combinar perquè requereix mesurar la dosi exacta per interpretar tots aquells elements populars, de resposta social, al fet, natural i inevitable, de la mort del rei, sense prescindir de l'anecdota que ens apropa al dia a dia però sense escatir tampoc què és el que s'amaga rera la mobilització dels pobles catalans davant la mort del seu senyor natural.

Capítol rera capítol van desgranant-se escenogràficament les diverses manifestacions públiques de dol municipal i popular. Es tracta d'un llarg pelegrinatge fúnebre que comença amb els primers rumors entorn de la salut del rei, continua amb la confirmació de la trista nova i l'obligació a donar expressa satisfacció a un dol de forta connotació política. La mort del rei endega un seguit d'obligacions i maldecaps, des de preparar la roba adient, estrictament establerta per un protocol transferible any rera any, fins organitzar les exèquies i pagar-ho tot de l'erari municipal, gest no sempre fet de bon grat.

La mort del senyor rei posa en marxa tots els estaments socials de la baixa edat mitjana, tots són encoratjats a manifestar un dol públic, depassant externament les pròpies contradiccions o enfrontaments socials, fins i tot quan els criteris de pagament de les celebracions religioses

porta més d'un acarament entre els poders municipals i l'Església.

En el relat no s'oblida de comparar i avaluar el pes específic de cada vila, de cada ciutat i la indiscutible preeminència del poder municipal de Barcelona, ciutat entre ciutats. Tampoc no s'escatima l'anàlisi comparativa entre els funerals fets a un monarca i els funerals fets a qualsevol membre del seu cercle familiar proper, més precaris i superficials la majoria de les vegades. Els funerals de Carles de Viana, però, serien una important excepció a aquesta afirmació, amagant un rerafons que no tardaria en esclatar en forma de cruenta guerra civil i apreciament una clara manipulació de la mort del primogènit quan des de diferents òrgans de poder es difongué la realització de miracles com «illuminar çechs, sanar contreys e encara de guarir malats de diverses malalties».

Tot aquest bagatge informatiu Flocel Sabaté el fonamenta en una àmplia documentació extreta de la consulta de vint-i-tres fons arxivístics on destaquen els arxius de caràcter comarcal, ultra l'Arxiu de la Corona d'Aragó, l'Arxiu Capitular de Barcelona, l'Arxiu del Batlle i del Veguer de la mateixa ciutat i arxius municipals. Indagar a través dels arxius històrics comarcals de Cervera, d'Igualada, d'Olot, de Puigcerdà, de Reus, de Tàrraga, de Tortosa, de Valls o de Vilafranca del Penedès o els Arxius Comunals de Perpinyà li ha permès fer un repàs profund i rigorós de la societat catalana baix-medieval a partir del pre-texte de l'òbit reial, causa i efecte, a la vegada, d'una simfonia d'actuacions.

Aquest és un llibre que va molt més enllà d'una mera descripció. A vegades, fins i tot, pren el caire de novel·la, però una novel·la molt real, tan real com la pròpia història dels fets que són successivament pulsats, mesurats i analitzats des de diferents angles i òptiques, tot fent-ne una interpretació teòrica i demostrant com no hi havia cap acte gratuït, cap acció que no fos meditada, metòdicament sospesada, tota una gestualitat evidenciadora de molts sentiments diversos i dispersos: la mort d'un monarca conjumina un sentiment de por davant un possible buit de poder amb la intuïció de sentir com l'ocasió podia afavorir l'enlairament del municipi i possibilitar una interessada proximitat a la corona. Les exèquies reials, per exemple, eren paradigma de dolor però també servien per recordar la relació amb la monarquia i el lloc que aquesta havia d'ocupar en la cúspide de l'engranatge social, com una «metàfora corpòrea de la societat», en paraules de l'autor.

A *Lo senyor rei és mort!* anècdota i erudició estableixen un diàleg harmònic, productiu. Explicar curosament com havien d'ésser les gramalles i els caperons vestits pels homes durant els funerals, o la capa i el mantell utilitzats per les dones, entretenir-se a subratllar quins eren els colors adients, les formes i mides, els tipus de tela; contar com s'establien les processons, el seu recorregut, el lloc ocupat per cadascun dels grups socials o entretenir-se en la descripció de la lluminària ornamental de l'imaginari sepulcre funerari ajuden a fer comprendre al lector l'entorn d'aquells temps i l'acompanyen, a poc a poc, pel

camí de les suposicions, l'encarilen cap a l'elaboració de conclusions pròpies, el fan entrar en el joc de la història i, si vol, se li brinda la possibilitat d'ampliar més coneixements a través de referències bibliogràfiques completes, sempre indicades a peu de pàgina i mai distorsionadores del discurs expositiu.

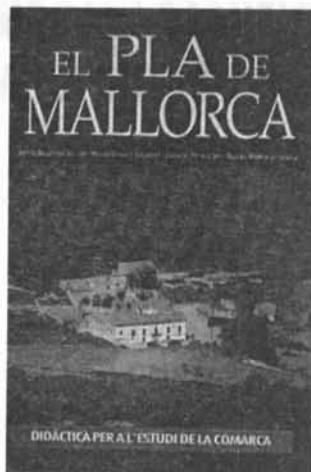
A través de les pàgines escrites desfila una radiografia social. A partir d'un fet natural, la mort d'un rei, aflora tota la complexitat d'una comunitat diversa i plural. Rivalitats entre municipis, rivalitats entre els ordes mendicants i l'Església secular, antagonismes sovint aprofitats pels propis governs municipals. També el paper subordinat de la dona és posat en evidència a través del relat d'allò que li és o no li és permès i consentit, com el lloc a ocupar dins l'església, la prohibició a acudir a la processó, com passava a Girona, o l'obligació d'ocupar el darrer lloc si obtenien la gràcia de poder-hi assistir com a Cervera, encara que només fossin les dones que gaudien de major condició i, envoltant-ho tot, com un tènue mantell protector, l'espiritualitat, un sentiment religiós persistent palesat amb les lluminàries i amb un desenvolupament litúrgic on es comprenia missa solemne, sermó, oferta, absoltes i salms.

Entre els atractius d'aquesta obra caldria subratllar la seva flexibilitat d'estructura. El llibre s'organitza en tretze capítols però no és precís de llegir-los d'acord amb l'ordre establert. Hom pot agafar-ne un a l'atzar i després un altre i, en cap moment, no es genera la sensació de perdre el fil perquè funcionen com a parts autònomes i autosuficients però alhora complementàries. El cost d'aquesta flexibilitat és, al nostre parer, petit perquè només implica qualche repetició mai massa extensa ni reiterada com per fer-se carregós i, en canvi, es guanya en lleugeresa i ductilitat.

Aquest és un llibre molt pensat i meditat, m'atreviria a insinuar que és també ambiciós, si per ambició entenem la voluntat d'apropar la història, la bona història, a un públic culte, però poc habituat a aquest tipus de lectures. És un repte. Com comentava un dia el professor

Julio Valdeón, si els historiadors no volen estar condemnats a l'ostracisme de la seva obra cal aprendre a escriure de manera atractiva i rigorosa, conjuminar l'erudició amb un llenguatge planer, entenedor i acurat, esforçar-se a conciliar l'aspror tècnica amb la subtileza narrativa. I encara així no és suficient. Cal cuidar també una sèrie de requisits, de vegades poc considerats per l'historiador, immers en les seves investigacions, però tanmateix importants, parlem, per exemple, de tenir present quin tipus de lletra impresa s'escull, quina mena de paper, quin tipus de coberta, quin format, quin disseny de coberta, quin títol... detalls petits i grans que conformen una obra de qualitat, que brinden un atractiu als ulls d'uns possibles lectors. Tots i cadascun d'ells són aspectes que han estat tinguts en compte en aquest llibre editat per la Universitat de Lleida i de recent publicació.

Dolors Sanahuja i Torres

Antoni BALLESTER; Miquel GRIMALT; Joana Mª PETRUS; Raquel RODRÍGUEZ: **EL PLA DE MALLORCA. Didàctica per a l'estudi de la comarca**, Ed. Govern Balear, Conselleria de Cultura, Educació i Esports.

El llibre és el segon numero de la col·lecció «Didàctica per a l'estudi de la comarca» iniciada amb l'obra d'Antoni Ballester titulada *La serra de Tramuntana*. Aquest material ha obtingut el XV Premi Baldri Reixac de 1993. Els seus autors són tots geògrafs vinculats al món de l'ensenyament des de diferents nivells. Aquest fet, juntament amb l'origen inicial de l'obra (un treball d'investigació dins el marc de l'assignatura Didàctica de la Geografia de la UIB) són fonamentals per comprendre la qualitat del llibre que ens ocupa.

Aquesta comarca que ocupa el centre, l'interior de Mallorca; entre l'horta de Sa Pobla i Muro i el prat de Sant Jordi de Palma és analitzada i presentada pels autors d'una manera didàctica, és a dir, no és tan sols un llibre de didàctica sinó a la vegada un llibre didàctic.

El llibre està dividit en dos grans blocs perfectament interrelacionats. Un primer bloc, sintètic però a la vegada bastant complet, dels coneixements existents en relació amb la comarca estudiada. Estructuralment respon a la classificació tradicional de geografia física i geografia humana. En relació amb l'aspecte físic o medi natural hi figuren:

la situació i límits, aspectes geomorfològics, clima, hidrologia i biogeografia. Pel que fa als continguts referents al medi humà, que presenta els següents aspectes: l'hàbitat, l'agricultura i ramaderia, el sector secundari, el comerç (fires i mercats), els transports, el turisme, i, les manifestacions artístiques i la cultura popular. La composició interna de cadascun d'aquests aspectes, tant del medi natural com humà, és molt adequada dins un llibre de didàctica de la geografia degut a la claredat de la seva exposició, la utilització de tècniques i recursos didàctics i, sobretot, aporta al final de cada un dels aspectes estudiats un vocabulari i una bibliografia específica que poden ésser de molta utilitat per al professor que vulgui aprofundir en un tema concret de la comarca. La segona part del llibre, amb el títol de «Didàctica», presenta una programació bastant exhaustiva de tots aquells aspectes de la comarca contingut a la primera part del llibre. Es tracta d'unes propostes didàctiques experimentades, per un dels autors del llibre, Antoni Ballester, amb alumnes del col·legi Puig de sa Ginesta de Santa Ponça.

Per a cadascun dels aspectes del medi natural i/o humà, els autors proporcionen al lector una programació i experiències didàctiques segons els criteris de la reforma educativa. La programació segueix el següent esquema: objectius didàctics: conceptes, procediments, valors, actituds i normes; continguts; activitats i experiències; temps orientatiu; material bibliogràfic; proposta d'avaluació final del tema treballat. I, pel que fa al subapartat titulat «Experiències per als temes de la programació», segueix els aspectes citats i presenta una avaluació inicial de cadascun d'ells i una sèrie d'activitats elaborades i adients en recursos didàctics. El llibre conclou amb un apèndix que compta amb cartografia, material bibliogràfic i didàctic per a l'estudi de la comarca.

Per destacar les aportacions més importants d'aquest llibre en podem citar diverses. En primer lloc, el llibre és una eina, a partir de la qual el professorat pot incentivar el procés d'aprenentatge i fer una proposta per-

sonal per als seus alumnes, adreçat al cycle superior de Primària i als dos cursos inicials de Secundària. En segon lloc, aquest llibre de didàctica de la comarca del Pla de Mallorca no és una obra aïllada, sinó que és la continuació del llibre *La Serra de Tramuntana* obra d'Antoni Ballester. En tercer lloc, hi ha un equilibri i una interrelació bastant aconseguida entre els coneixements que ens proporciona de la comarca i l'aportació de recursos didàctics per al seu estudi. En quart lloc, es tracta d'una obra en català, tan necessària actualment per aconseguir un currículum basat en l'entorn més pròxim i en la nostra llengua.

Luis Vidaña Fernández

Santi PONCE i Llorenç FERRER (Coord.): **Família i canvi social a la Catalunya contemporània**, Eumo Editorial, núm. 27, 1994, 225 pp.

L'obra col·lectiva, *Família i canvi social a la Catalunya contemporània*, és una compilació de nou investigacions sobre la família catalana, emmarcades en el període 1850-1930, des d'àmbits geogràfics diversos (Berga, Priorat, Pla d'Urgell, Girona...) fins a grups socials diferents

(burguesia, menestrals, petits pagesos...). Exposa una relació d'estudis concrets, elaborats amb metodologies pròpies, i allunyats d'influències teòriques uniformitzadores. Mitjançant una combinació equilibrada s'assoleix la descripció d'una panoràmica històrica més àmplia.

Els autors del llibre, des del seu particular rigor interpretatiu, afronten una premissa comuna: l'impacte del procés d'industrialització en la societat catalana de l'antic règim. L'anàlisi es fixa en l'element estructurador de dita societat, la família. Una institució viva i poc estàtica, amb l'empenta suficient per adaptar-se a les noves necessitats.

Així, doncs, en el decurs del segle XIX la societat catalana pateix unes profundes transformacions que trasbalsen tant les bases de riquesa com les relacions familiars. Es qüestiona la figura de l'hereu i, per extensió, la concepció econòmica que ell representa. Davant aquestes alteracions estructurals internes es modifiquen els comportaments hereditaris, la seva forma específica d'obtenir recursos inventa sortides a les contradiccions que es generen en el sistema hereditari tradicional. Apareixen noves pràctiques i estratègies diferents que varien en funció dels factors socials. S'apliquen reglamentacions jurídiques encaminades a concentrar el sistema de transmissió de béns, mitjançant intervenció de testaments, dots matrimonials, contractes vinculats, etc. S'intenta aconseguir una major individualització que comporta, a la llarga, l'evolució de grup familiar a família nuclear.

Aquest procés de canvi provoca altres repercussions, com l'exigència de constituir lligams endogàmics per assegurar el poder i amb l'objectiu d'introduir-se en el món industrial, de viure a ciutat. També s'origina la dissolució gradual de les economies d'autosubsistència, la descapitalització de la producció agrària tradicional. Per contra, la variabilitat i flexibilitat social no es veu acompanyada per una progressió dels models culturals, que moltes vegades resten ancorats en l'immobilisme. A nivell individual totes aquestes contrarietats creen dos tipus de categories, els vencedors i els

vençuts.

Per últim, cal destacar l'ús escaient de les fonts, les quals són la base primària imprescindible que permet els investigadors efectuar llurs estudis. Així és freqüent la utilització de quadres estadístics, arbres genealògics, documentació arxivística i el suport essencial d'una extensa bibliografia. Emprar aquests recursos agilitza i clarifica, alhora que consolida les solucions interpretatives dels mateixos autors.

En conclusió, són una sèrie d'estudis, que des de les diverses perspectives i fent ús de metodologies innovadores, contribueixen en major o menor grau a la percepció més matisada i aprofundida de les relacions socials en l'època contemporània. Les observacions formulades en aquest llibre indiquen que el tema resta obert a altres aportacions crítiques. Importància d'esdevenir un exemple a seguir per incentivar i consolidar el coneixement de la nostra societat.

Vicenç Gascon i Altès

Jesús MESTRE I GODES, **Els càtars. Problema religiós, pretext polític**, Edicions 62, Barcelona, 1994, 270 pp.

Els càtars són un dels mites que la historiografia catalana a tendit a ignorar: des de les aportacions de Jordi Ventura, ja fa més

de trenta anys, cap historiador no havia abordat el tema. I, tanmateix, és un tema d'un innegable interès popular: hi ha a Catalunya associacions sobre catarisme i els mal anomenats castells càtars són ja una ruta turística que segueixen cada any molts catalans. A l'altre banda dels Pirineus, l'interès pel fenomen és molt més viu com, per exemple, confirma l'abundant bibliografia que es va publicant o que la prestigiosa revista *L'Histoire* hagi dedicat recentment el seu dossier central a aquest tema. Així, el llibre de Jesús Mestre i Godes apareix en un moment ben adient: si més no permet aclarir incògnites d'uns fets polítics i religiosos foscos, complexos, i bastir la visita turística a Occitània amb una informació que, certament, aconseguirà treure més suc a la visita dels enrunats castells de Montsegur o Queribús. L'autor adverteix que no és un historiador professional sinó, principalment, un viatger... que aconseguirà fer-nos fruir en la seva aventura. Al rerafons, la història; una història en la qual els catalans en foren protagonistes: en terres occitanes morí un rei, Pere el Catòlic. Si el catarisme segueix sense acabar d'interessar a la historiografia catalana, certament els fets de l'expansió a Occitània, el delicat equilibri de poders a principis del segle XIII o la mateixa croada haurien de despertar més recerca entre els medievalistes. Aquesta obra, sense pretensions acadèmiques però molt acurada i que posa al dia la bibliografia existent, en podria ser un precedent.

JMC

**Memòries
d'una família pagesa:
els Anglada de Fonteta**

(SEGLS XVIII-XIX)

EDITAT PER L'AJUNTAMENT DE SANTÍ SOLER I SIMÓN

Memòries d'una família pagesa: els Anglada de Fonteta (segles XVII-XVIII), Estudi i transcripció de Santi Soler i Simón, Ajuntament de la Bisbal d'Empordà, 1994, 113 pp.

La llibreta d'en Xaconín. Dietari d'un soldat realista del Penedès (1820-1823). Transcripció i notes a cura de Ramon Arnabat, Manuel Bofarull i Joan Anton Ventura, Institut d'Estudis Penedesencs, Sant Sadurn d'Anoia, 1993, 124 pp.

L'edició de memòries i dietaris antics, d'una innegable procedència popular, és sempre benvinguda. Especialment, com en aquestes publicacions, quan vénen precedides d'un acurat estudi introductorí que ens situa l'època, el territori, els fets històrics i els protagonistes d'aquests dietaris. Igualment s'ha cuidat la transcripció dels

textos originals que, si bé mantenen la frescor i espontaneïtat dels autors, també s'ha procurat fer-los comprensibles per a un lector actual. En el cas del manuscrit dels Anglada, Santi Soler hi ha afegit, fora de text, subtítols, nombroses notes i un glosari per anar guiant el lector. També cal remarcar l'interès d'anar recuperant textos catalans dels segles XVIII i XIX, períodes en què hi ha poca producció i, per tant, també tenen un interès purament lingüístic. Tot i així el que cal remarcar és la importància d'aquests documents com a fonts històriques. Permeten copsar perfectament la vida quotidiana de l'època, i de la forma com els coetanis entenien els fets que ocorrien, tant en la rodalia més immediata com arreu del país. En el cas de la *Llibreta de Xaconín*, cal remarcar especialment la part d'«Anotacions prèvies» a càrrec dels editors del manuscrit, al llarg de la qual s'aprofundeix en el tema dels aixecaments realistes durant el Trienni Liberal, en aquest cas centrat a la comarca del Penedès.

JMC

Josep M. VALLDOSERA I CATÀ, Jordi GRANELL I MARCH (direcció i coordinació): **El Castell del lloc del Morell. Aspectes històrics i de la restauració del casal dels Montoliu, Ajuntament del Morell, 1994, 112 pp.**

El novembre de 1778, M. Josepa Bru i Descatllar, vídua de Pere Miquel de Montoliu i Erill, contractava «la construcció i fàbrica del castell del lloc del Morell»; les obres s'acabaren l'any 1780. El desembre de 1794, Plàcid de Montoliu i de Bru, fill de M. Josepa Bru, encarregava l'ampliació de la casa castell, obra que s'enllestí l'any següent. Dos segles més tard, el 1981, l'Ajuntament del Morell adquirí el Castell dels Montoliu i, el 1987, s'iniciaren les obres de restauració que s'allargaren fins el desembre de 1993. Finalment, el febrer de 1994 s'inaugurà les obres de restauració i l'adequació del Castell del Morell com a seu de l'Ajuntament. Aquesta breu cronologia ens inicia en un llibre certament fascinant, editat en tot tipus de luxe. S'ha cercat la col·laboració de dotze autors diferents (Oriol Pi de Cabanyes, Josep M. Valldosera, Jordi Granell, Xavier de Montoliu, Manuel de Montoliu, Jordi Ginebre, Francesc de Moxó, Josep M. Recasens, Eva March, Jordi Serdà, Pilar Punter i Adela Murgui) per donar notícia dels Montoliu —una família notable dins la història de Catalunya—, de l'evolució del Morell i el seu castell, i de la restauració. Les nombroses il·lustracions (fotografies, plànols, dibuixos, etc.) que hi ha al llarg de l'obra ens permeten anar reconstruint minuciosament la història del poble i de la casa senyorial —en aquest sentit cal destacar l'erudit estudi de Josep M. Recasens sobre el senyoriu del Morell entre els segles XII i XVIII— i, fins i tot, adonar-nos de l'aventura que va significar fer la restauració —de ben segur ben costosa— d'aquest vell casalot. A part d'apuntalar un edifici que des del segle XVIII pràcticament no s'havia modificat i, per tant, té un gran interès històric i arquitectònic, els restauradors hagueren d'encarar-se a unes tasques molt més delicades: la recuperació dels esgrafiats de les façanes i dels estucats i les pintures murals decoratives de l'interior. Potser són aquests darrers aspectes els més elogiables de la restauració ja que, com és prou conegut, tant els esgrafiats com les pintures murals són elements plenament caracteritza-

dors d'un període històric: el de la Il·lustració i el dels inicis de la industrialització catalana. Malauradament no hi ha tants exemples d'esgrafiats o de pintures murals a Catalunya, i molts dels que encara resten no sempre els podem trobar en un bon estat de conservació. Per aquest motiu, la restauració del Castell dels Montoliu no té interès únicament històric i arquitectònic, sinó també cultural i artístic.

JMC

JOSEP M. T. GRAU I ROSER PUIG

**EL CORALL A LA
COSTA DE L'EMPORDÀ
(BEGUR, SS. XVIII-XIX)**

EPISODIS DE LA HISTÒRIA

Josep M. T. GRAU, Roser PUIG: **El corall a la costa de l'Empordà (Begur, ss. XVIII i XIX), Rafael Dalmau editor, «Episodis de la Història», núm. 298, Barcelona, 1993, 87 pp.**

Aquest volum recent de la ja clàssica col·lecció de l'editorial Dalmau dedicada a la història del nostre país aborda un tema força peculiar i que sens dubte no és gaire habitual en la historiografia catalana. Tot i això, la manufactura i el comerç que s'estableixen a l'entorn del co-

rall van tenir una importància molt destacada a nivell comarcal, i resultaren claus a l'hora de configurar un procés de creixement comercial que conduiria a una estructura avançada prèvia a la industrialització. Així, el corall desenvoluparia a l'Empordà del segle XVIII i primera meitat del XIX una funció similar a la del suro a la mateixa comarca, o a la del paper a la conca de l'Anoia. Es tractava d'activitats aparentment marginals o desvinculades del típic procés cap a la modernització, però que en realitat —com és el cas del corall a l'Empordà— jugaren un paper d'activació econòmica ja que, com els autors expliquen, donaren lloc a un actiu comerç que posà en relació aquesta zona de Catalunya amb països com Castella, Galícia, França, Itàlia, Anglaterra, fins i tot Àfrica o, quan fou legalment possible, Amèrica, amb tot el que això comportava de coneixement de la navegació, moneda i llengües per part de corallers i comerciants.

L'estudi se centra en la població de Begur perquè en aquesta hi tenia lloc el procés complet de pesca, transformació i comercialització de la matèria primera, però la importància del corall era ben evident en altres indrets de la comarca de l'Empordà, i al llarg de l'obra ens trobem, conseqüentment, amb nombroses referències a localitats com l'Estartit, l'Escala, Cadaqués, Palafrugell o el Port de la Selva. Els bancs de corall estaven situats al cap de Creus, les Illes Medes i les Illes Formigues; quan aquests s'esgotaren, i per tal de mantenir les relacions comercials que s'havien anat consolidant, va ser necessari emprendre l'aventura que suposava anar a buscar el corall al nord d'Àfrica, en especial a la zona d'Orà, amb tot el risc afegit que suposaven la presència de pirates, el domini àrab i la competència dels italians. El corall esdevingué també llavors una autèntica moneda d'intercanvi de l'esclavatge, a banda de l'ús que se'n feia dins el camp de la joieria. Cap a l'últim terç del segle XIX, la pesca del corall entrà en un procés d'aguda crisi a causa de la davallada de la demanda i l'augment de l'oferta provocat pel descobriment de nous

jaciments a altres punts del Mediterrani; els begurencs començaren llavors a abandonar aquest sector per dedicar-se a camps amb més possibilitats, com les que ofería la indústria surera.

Els autors expliquen els processos de pesca, manufactura i comercialització del corall empordanès i les seves vicissituds al llarg d'aquests dos segles en un to amè i amb constants exemples i episodis concrets extrets de la documentació que han consultat als arxius Notarial i Històric de Girona, Municipal i Parroquial de Begur, i de la Biblioteca de Perelada. Totes aquestes referències escrites configuren un conjunt prou gràfic que ens apropa a la indiscutible rellevància que aquesta activitat extractiva i comercial tenia en la vida quotidiana empordanesa de dos segles enrera. Al final del llibre s'inclou una recopilació de l'escadussera bibliografia que es pot consultar sobre el tema.

JG

Joan BOADAS (dir.): **Girona. Guia d'arxius, biblioteques, centres de documentació i museus.** Ajuntament de Girona, «Guies Urbanes», núm. 8, Girona, 1994, 90 pp.

L'Ajuntament de Girona acaba d'editar una obra d'indubtable interès per als investigadors de la història local o, més en general, per als afeccionats a aquesta temàtica. Es tracta d'una guia de tots els espais i entitats de la ciutat de Girona on es pot trobar documentació històrica o, en general, informació d'interès cultural. L'estructura i intencions d'aquesta Guia són similars a les de les guies comarcals d'història local que ha estat publicant PLECS aquests darrers anys, però sense entrar en el camp de les entitats o institucions que promouen la investigació o les activitats a l'entorn de la història, i centrant-se més exclusivament en aquelles que contenen un fons informatiu consultable i d'interès.

Així doncs, el volum es divideix en quatre apartats dedicats als arxius, les biblioteques, els centres d'informació i documentació, i els museus. En l'àmbit dels arxius, se'n ressenyen alguns de tan importants per a la investigació històrica gironina i catalana com l'Arxiu Capitular de Girona, l'Arxiu Diocesà de Girona, l'Arxiu Històric de Girona o l'Arxiu Històric de la Ciutat de Girona.

Pel que fa a les biblioteques, hi tenen una importància destacada les vinculades a la Universitat de Girona (General i Lletres, Ciències Empresarials, Ciències de l'Educació, Dret, Ciències Experimentals, Escola Politècnica Superior i Escola Universitària d'Infermeria), a més de les dedicades a la consulta de caire més general (Fundació «la Caixa», Pública de Girona i Municipal de Talaià). Apareixen també altres biblioteques més especialitzades però d'interès evident: les dels col·legis d'arquitectes i aparelladors, la del Seminari de Girona i la del Centre d'Investigacions Arqueològiques. Com en els altres apartats, de les biblioteques se'n descriuen els continguts documentals i s'esmenta la bibliografia existent sobre cada entitat.

L'apartat referent als anomenats «centres d'informació i documentació» és molt més heterogeni i d'un interès escàs per a l'investigador o estudiós d'àmbit històric, ja que inclou centres pedagògics, d'art contemporani, d'informació juvenil o cartote-

ques. L'última secció conté descripcions de museus tan importants i indispensables com el Museu d'Art de Girona, el Museu de la Catedral o el d'Història de la Ciutat, al costat d'altres més peculiars, com el de la Farmàcia Antiga de l'Hospital de Santa Caterina o l'Arqueològic de Galligants, i fins i tot n'hi apareix un de propera inauguració, el dedicat a la Història dels Jueus de Catalunya.

JG

REVISTES I MISCEL·LÀNIES

► **Sant Feliu de Guixols**
Arxiu i Museu d'Història de la ciutat, Ajuntament de Sant Feliu de Guixols, núm. 19, octubre de 1994

La publicació editada per l'Arxiu i Museu d'Història de Sant Feliu de Guixols presenta un interessant article sobre el període ibèric en aquesta població, a càrrec de Francesc Aicart i Jordi